

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

Toledo, Francisco de

Coloniæ Agrippinæ

15. De septimo præcepto, Quid sit furtum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

ita, puta, ad rem veneream, sunt mortalia, vt vestire se nouis vestimentis, vt ab alijs concupiscatur, literas amatorias scribere, visitare loca talia, & reliqua huiusmodi.

Quinto, delectatio morosa etiam est peccatum mortale. In cuius gratiam aduerte, delectationem consequi in nobis ex cognitione aliqua, siue per intellectum, siue per imaginationem, siue per sensus fiat. Cum autem delectatio sequitur ex cognitione alicuius rei, & facti boni, non est mala; cum vero consequitur ex aliqua re mala, tunc potest esse mala, si sit morosa. Dicitur autem morosa, cum homo consentit delectationi illi liberè, aut cum potest prohibere, & tenetur prohibere, & non prohibet, & remouet. Cum igitur delectatio sequitur ex cognitione alicuius peccati mortalis, est mortale, si morosa sit: vt qui cogitat rem veneream, & ex tali sequitur delectatio morosa, mortaliter peccat, aut consentiendo delectationi, aut non expellendo eam, cum possit, & teneatur; idemque est de alijs peccatis.

Aduerte autem, quod non omnis delectatio est delectatio morosa, cum non prohibetur, licet possit prohiberi, sed cum non prohibetur ob ipsam delectationem, quia homo vult delectari: si enim non prohibet, ob finem bonum, vt qui causa vincendi tentationes, & pugnandi, id faceret, non peccaret, nisi subiret periculum cõsoniendi. Vt autem sit peccatum, debet homo aduerrere talem delectationem, aut debuisse aduerrere, alias non est mortale, vt dictum est de pollutione.

Nota tamen, delectationem morosam non solum esse peccatum mortale, cum confurgit ex actu mortali, sed cum etiam confurgit ex actu alias licito, sed non tunc, vt qui cogitat actum coniugalem post factum, & delectationi presentem modo consentit, mortaliter peccat, quia ille actus non est licitus, nisi cum sit.

De septimo præcepto, Quid sit furtum.

CAPVT XV.

Septimum præceptum habetur Exod. 20. *Non furaberis.* Erga quod quatuor inquirenda sunt. Primo quid sit furtum. Secundo, quot, & quæ ipsius species. Tertio, quæ, & quantum peccatum. Quarto, ad quæ teneatur, qui furatus est.

Quantum ad primum, omnibus alijs definitionibus missis, mihi videtur commodius posse sic definiti in communi, ut in isto præcepto prohibetur: *Furtum est ablatio rei alienæ, inuito domino*. In qua sunt quatuor particule.

Prima est, *ablatio rei alienæ*. Noli dicere acceptionem rei alienæ, ut alij dicunt, quia furtum non solum est acceptione rei, sed etiam detentio alieni apud se, & etiam damnificatio alieni, ut qui comburit rem alicuiam: ob id dicitur ablatio, quia ablatio comprehendit acceptionem, detentionem, damnificationem.

Secunda est, *alienæ*. Vocamus autem in presenti rem alienam, quæ vel alterius est, vel est in alterius potestate. Vnde qui ab alio auferret, quod in eius deposito erat, diceretur auferre alienum, quod in alterius est potestate, quia modo ab quo auferit.

Tertia est, *inuito domino*: cum enim dominus sponte sua se suo priuat, qui accipit, non dicitur furari.

Adhuc tamen ista tria non constituunt plenam furti rationem, nisi accedat quarta particula, nempe *iniusta*, id est, contra iustitiam facta, per quam particulam multæ ablationes ratione furti excusantur.

Prima, cum sit ablatio ex ioco: quamuis enim inuito domino fiat ablatio, non tamen censetur furtum.

Secunda, cum sit in poenam; vnde filij Israel auferentes diuitias Aegyptiorum, non commiserunt furtum: nam Deus eos in poenam spoliari voluit. Quam sententiam exequuti sunt Iudæi, Deo per Moysen id manifestante. Simile esset, si Princeps aliquem sic damnaret, quamuis damnatio fieri deberet secundum iuris formam.

Tertia, cum sit in bonum finem, & conuertitur ablatum in utilitatem ipsius, à quo auferitur, si fieri potest. Vnde non peccat, nec est furtum, cum quis ab amate enssem subripit, ne illum percutiat, dummodo vendat eum, & in utilitatem amicitie conuertat: nec furatur vxor (Sylu. verb. furtum §. 16.) quæ pecunias auferit secretò à marito, ne in ludis, vel comessationibus profundat, si illa in vsum familiae conuertat; nec peccat, qui vinum effundit, ne alius inebrietur; nec qui chartas rumpit, ne ludant alij. Nulla harum ablationum, quamuis inuito fiat domino, furtum dicitur, cum non contra iustitiam, sed secundum charitatem fiant.

Quartò, cum sit virgente necessitate: cum enim aliquis est in

extre-

extrema necessitate vitæ, aut in eius periculo probabili, si fectetò ab alio accipiat sibi, quod necessarium est, non est fur, nec facit contra iustitiam; maxime cum iste alijs non dat: sed hoc non licet in quacumque necessitate, sed grauissima, & fere extrema.

Quintò, cum aliquis capit, quod aliàs sibi debetur, sed alter non vult soluere. Vnde, si quis fectetò à debitore sumeret pecunias, quæ sibi erant debitæ, non furatur, nec tenetur ad restitutionem; quamuis aliquando peccet sumendo; aliquando autem non peccabit, si seruet aliquot conditiones.

Prima, vt sit certus tales sibi deberi pecunias.

Secunda, vt commodè non possit eas exigere coram iudice, quia debitor est potens, siue quia nō potest probare debitum, siue quia timet sibi aliquod malum ab illo, vel scandalum euenturum. Cum tamen nihil horum esset, sed posset commodè suas exigere pecunias, peccaret rapiendo occultè: tamen ad restitutionem non teneretur. Ita habet Archid. 14. qu. 5. Can. non sanè.

Tertia, dum scandalum, vel nocumentum alijs non sequatur: si enim ex illa occulta ablatione alijs venirent in suspicionem, vnde nocumentum pateretur, nō potest absque peccato auferre, quamuis, si auferret, non teneatur ad restitutionem eius, quod abstulit. Aliquādo tamen obligatur ad manifestandum factum, cum graue esset innocentium incommodum, vel ad reddendum, quod abstulit. Ita habet Innoc. cap. olim de restit. spol. vbi dicit: *Quidam dicunt, & non malè, quòd etiam sua auctoritate potest quis accipere furtiuè; dummodo ex tali furto nec malum, nec scandalum valeat generari, quia si inde oritur, vel contra uxorem, vel contra familiarem, vel contra quemcumq; alium, hic debet rem in pristinum statum restituere.*

Quartò, debet prouidere in quantum potest, ne ille, à quo sumpsit, restituat illud debitum, quod iam fuit ab illo ablatum & iniustus soluerat.

Quintò, nihil aliud debet sumere vltra id, quod erat debitum ei. Vnde si pactum fuit factum inter dominum, & famulum, non potest famulus vltra pactum sumere, aliàs tenetur ad restitutionem, quamuis vere pretium, aut merces pacti nō sit sufficiens, si liberè fecit tale pactum, nec coactus est famulus seruire sub illa pecunia; & dum dominus postea non coegerit illum in alijs officijs famulari, de quibus non conuenit:

tunc

tunc enim dominus teneatur soluere ultra pactum: quo volente, famulus posset capere, & completo pacto, denuo pacto, etiam de illis seruitijs de nouo adiunctis: non enim, stante pacto potest amplius famulus sumere: nisi seruire cogatur. Quando verò pactum non est factum, sed relictum est in domini voluntate, tunc mensurari debet iuxta summam, quae ordinariè solet ab alijs pro tali famulatu exigi. Omnes haec leguntur acceptiones furta non sunt, cum non sint contra iustitiam: omnes enim haec quatuor partes ad furti rationem conuenire debent.

*De speciebus furti, & quod peccatum sit
furtum.*

CAPVT XVI.

Furti generaliter dicti duae sunt species, prout ad praesens attinet, furtum specialiter dictum, & rapina: cum enim aliquid auferatur ab aliquo, absque violentia ei inculsa, sed ignorante eo, dicitur furtum; cum verò aliqua ei vis inferatur, rapina dicitur. Furtum autem in genere utramque speciem includit. Mortale peccatum est ex genere suo, cum sit contra vnum ex decem praecipis Decalogi. Fit autem mortale, cum quod quis furatur, notabilis est quantitas. Quare si aliquis, qui dicitur notabilis quantitas. Ad quod dico, duplicem esse notabilem quantitatem, alteram secundum se, & haec est, quae ab omnibus censetur mediocris, aut grandis valoris, ut est quantitas quatuor iuliorum: hanc enim à quocumque etiam minimo furari, mortale esset.

Altera est notabilis quantitas, respectu eius, à quo rapitur, sicut esset quarta pars iulij, respectu cuiusdam pauperis: haec enim furari mortale esset. Cum verò est parua quantitas secundum se, & respectu etiam alterius, tunc furtum est veniale, ut qui furaretur pomum, vel calamum, vel quid simile: quamuis autem hoc sit veniale, tamen ratione quarundam circumstantiarum posset fieri mortale.

Primo, cum qui furatur, animo accedit furandi notabilem quantitatem; sed quia paruam inuenit, paruam respectu eius est mortale peccatum, non ratione furti: nam, quamuis nihil inueniret, esset adhuc mortale, sed ratione animi, quo accedit.